

Remissyttrande
2004-02-18
Ert datum
2003-12-01

Dnr RA 240-2003/4432
Ert dnr
S2003/9769/ST

Byrån för tillsyn
och rådgivning
G Sundberg

Socialdepartementet
Enheten för sociala tjänster
103 33 STOCKHOLM

Promemoria om kvalitets- och dokumentationsbestämmelser samt anmälningsplikt vid missförhållanden inom verksamheter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) m.m.

Riksarkivet tar i sitt svar endast upp frågor som direkt kommer att beröra arkivverksamheten.

Sammanfattning

Riksarkivet tillstyrker förslagen att bestämmelser om dokumentation bör införas i LSS, att bestämmelser om omhändertagande av personakter i enskild verksamhet bör införas i LSS och att enskildas personakter enligt LSS bör undantas från registreringskyldigheten enligt 15 kap. 1 § sekretesslagen.

Riksarkivet avstyrker dock bestämt förslaget att i LSS införa likartade bestämmelser om gallring som i socialtjänstlagen. Sådana tvingande gallringsbestämmelser skulle strida mot arkivlagens 3 och 10 §§, och skulle bli till nackdel för såväl den enskildes rättssäkerhet som för framtida forskning. I stället borde en översyn göras av socialtjänstlagens gallringsbestämmelser, för att bringa dessa i bättre samklang med arkivlagen.

Avsnitt 4.2 Dokumentation

Riksarkivet delar uppfattningen att bestämmelser om dokumentation bör införas i LSS och tillstyrker förslaget i denna del.

Avsnitt 4.2.4 Gallring

Enligt förslaget skall för personakterna i den verksamhet som regleras i lagen om stöd och service

till vissa funktionshindrade (LSS) gälla motsvarande bestämmelser om gallring som sedan tidigare gäller för socialtjänstens personakter, d.v.s. anteckningar och andra uppgifter i en personakt skall gallras fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten, fränsett ett begränsat urval. Som motivering anför liknande skäl som angavs i förarbetena till socialtjänstlagen, nämligen "allmänna integritetssynpunkter" och "arkivekonomiska skäl".

Enligt Riksarkivets uppfattning finns det all anledning att ifrågasätta sanningen i påståendet att den enskildes integritet bäst skulle skyddas genom att uppgifter om denne utplånas. Flera uppmärksammade frågor de senaste åren har visat att det kan ligga i den enskildes intresse att arkiven bevaras även om de innehåller mycket känsliga uppgifter. Att uppgifter bevaras innebär att den enskilde i efterhand, också efter många år, har möjlighet att kontrollera vilka åtgärder som vidtagits mot honom. Som exempel kan nämnas frågan om ersättningar till tvångssteriliserade.

Enligt Riksarkivets uppfattning ligger det lika ofta i den enskildes intresse att uppgifter bevaras som att de gallras, och att integritetsintressena därför i första hand bör tillgodoses genom sekretesskydd. Sedan arkivlagens tillkomst har Riksarkivets linje varit, att behovet av integritetsskydd inom socialtjänsten bör regleras i sekretesslagen, och att frågan om bevarande/gallring av socialtjänstens personakter borde regleras genom arkivlagens bestämmelser. Detta är förhållandet för de, likaledes integritetskänsliga, vårdregistren och patientjournalerna inom hälso- och sjukvården, och i det förslag till ändringar i patientjournalagen som för en tid sedan var ute på remiss, och som för närvarande bereds inom Socialdepartementet, föreslogs ingen ändring härvidlag. Det är inte konsekvent att en olikartad reglering gäller för socialtjänstens handlingar.

Även om gallring hade bedömts som en lämplig åtgärd för att skydda den personliga integriteten (vilket enligt Riksarkivets uppfattning inte är fallet) skulle man inte uppnå någon större vinst i detta avseende genom att gallra just personakter enligt LSS, eftersom dessa ofta förs under vårdtagarens återstående livstid. (En eventuell gallring skulle alltså i praktiken ofta ske först flera år efter vårdtagarens död.) Däremot skulle man omöjliggöra chanserna för de efterlevande att nå kunskap om eventuella felbehandlingar etc, och överhuvudtaget att kunna utvärdera samhällets insatser mot den enskilde.

Vad gäller gallring av utrymmesskäl ("arkivekonomiska skäl") kan sägas att de tankegångar som framfördes i socialtjänstlagens förarbeten kom till under en tid då långtidslagring av "massdata" upplevdes som ett växande utrymmesproblem. Att bevara ett statistiskt urval av utrymmeskrävande materialtyper sågs därför som ett alternativ till en total gallring. Metoden sågs som en kompromisslösning, och en tillämpning av en statistisk urvalsmodell har ur forskningens synvinkel aldrig setts som en fullgod ersättning för ett bevarande av hela materialet. Metoden att av utrymmesskäl gallra uppgifter som i och för sig bedöms som intressanta, och som ersättning bevara ett begränsat statistiskt urval, har med tiden kommit att framstå som alltmer obsolet. Genom den komprimerade lagringsteknik som 1990-talets IT-utveckling har medfört, en utveckling som ännu är långt ifrån avslutad, har den tidigare anledningen att gallra ur "arkivekonomiska" skäl till stor del bortfallit.

Socialtjänstlagens bestämmelser om gallring får sägas stå i strid med arkivlagens 3 § (och 10 §):
"Myndigheternas arkiv skall bevaras, hållas ordnade och vårdas så att de tillgodoser

1. rätten att ta del av allmänna handlingar,

2. behovet av information för rättskipningen och förvaltningen

[Det saknas inte exempel på att personer har begärt att få ta del av sin egen socialtjänstakt, men har mötts av beskedet att den varit gallrad. Detta förfarande omöjliggör en utvärdering i efterhand av samhället agerande mot den enskilde individen.]

3. forskningens behov.”

[Det urval som nu bevaras av socialtjänstens personakter kan, enligt Riksarkivets tidigare framförda uppfattning, bara delvis tillgodose forskningens behov. Metoden att bevara ett urval har främst tillkommit för att tillgodose sådan forskning som tillämpar statistiska metoder, och det bevarade materialet går oftast inte att länka till annat material. Socialtjänstens personakter kan emellertid även användas för individrelaterad forskning. De nuvarande reglerna favoriserar alltså en viss typ av forskning. Detta leder till att möjligheterna att i framtiden allsidigt forska om vår tids samhälle minskar.]

Vad gäller personakter inom LSS-verksamheten har Riksarkivet i allmänna råd (RA-FS 2002:3) sagt att akter som upprättas i samband med beslut och verkställighet av insatser i huvudsak bör bevaras. Riksarkivet har tidigare framfört som sin åsikt, att det vore angeläget med en översyn av socialtjänstlagens gallringsbestämmelser, för att de skall bringas i bättre samklang med arkivlagens bestämmelser (och TF:s anda). Att i stället utöka denna tvingande gallring till att omfatta nya materialtyper vore till uppenbar nackdel för såväl den enskildes rättssäkerhet som för framtida forskning. En sådan gallringsbestämmelse skulle också motverka det övergripande syftet med denna lagöversyn, att förbättra kvaliteten och avhjälpa missförhållanden inom verksamheten.

4.2.5 Omhändertagande av personakter i enskild verksamhet

Riksarkivet delar uppfattningen att bestämmelser om omhändertagande av personakter i enskild verksamhet bör införas i LSS och tillstyrker förslaget i denna del.

4.2.6 Registrering av handlingar inom verksamheten

Riksarkivet delar uppfattningen att enskildas personakter enligt LSS bör undantas från registreringsskyldigheten enligt 15 kap. 1 § sekretesslagen och tillstyrker förslaget i denna del.

Detta ärende har beslutats av riksarkivarie Tomas Lidman. Närvarande vid den slutliga behandlingen av ärendet var även överarkivarie Claes Gränström, arkivrådet Per Jansson, verksjuristen Ulla Ahlqvist och förste arkivarien Gunnar Sundberg (föredragande).

Tomas Lidman

Gunnar Sundberg
Remissyttrande
2004-02-18

Dnr RA 240-2003/4432

Kopia till: Kulturdepartementet
Samtliga landsarkiv